

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

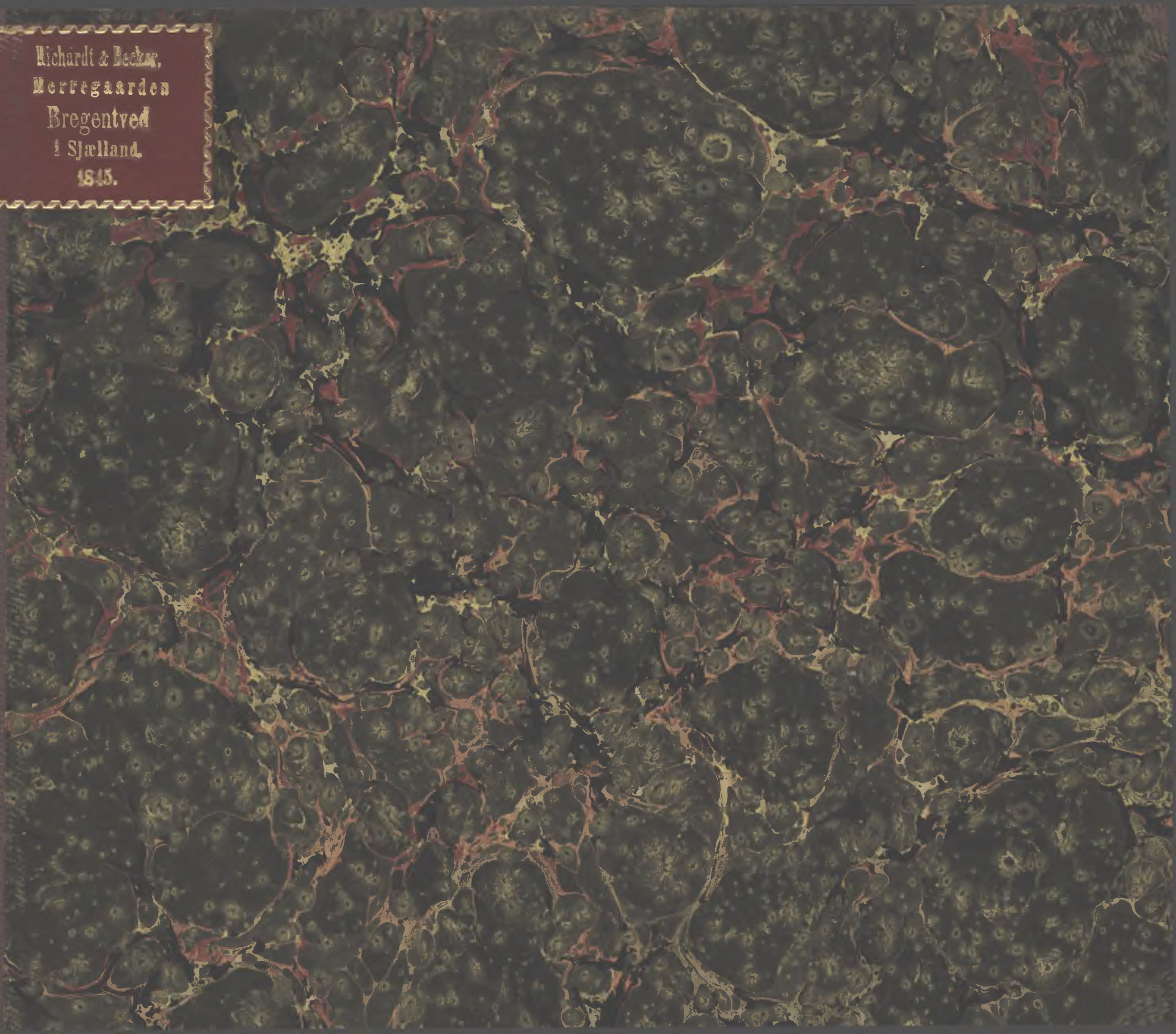
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Richardt & Becker,
Herregaarden
Bregentved
i Sjælland.
1845.

F. Richardt del. J. Helleesen lith.

C. A. Reitzels Forlag

Em. Barentzen & Co lith. Inst.

BREGENTVED,
i Sjælland.

Bregentved.

Paa den Høiflette i det sydøstlige Sjælland, som vi alt flere Gange have omtalt i disse Hefter, ligger — omringet af en Mængde større og mindre Indsøer — i Hasle Sogn, Ringsted Herred i Sorø Amt Bregentved, Hovedsædet i Grevskaftet af samme Navn, en Gaard, hvis Bygninger ligesaavel som dens Berømmelse tilhører en nyere Tid, men som dog alligevel har en ældre Historie end de fleste andre Herresæder her i Landet. — Efter den hidtil antagne Mening skulde Bregentved allerede have tilhørt den berømte Familie Hvide, eftersom Arild Hvitfeld beretter at Grev Geert og hans Søn i Aaret 1338 forvundte Hr. Stig Andersens Kronens Gods i Joensløv i Nørre Herred Dyrø ved Greenaa for Gods i Rinde, Bregentved og Thuefær, men herved menes ganske sikkert Rønde og Bregent ved Kallø, hvilket Slot Grev Geert var i Besiddelse af, medens han intet eiede i Sjælland, altsaa ingen Grund havde til at søge Bregentved; de anførte Navnes Forskjellighed er ikke større end man saa ofte træffer dem, især hos Hvitfeld. — Sikkert er det derimod at en Bondeby ved Navn Bregentved — som Hovedgaarden siden har opslugt — alt var til i Midten af det 16de Aarhundrede, da Gods i Bregentved 1364 indløstes af Brødrene Lave og Torbern Pedersen af Familien Galen; denne By benævntes senere Lille Bregentved i Modsætning til Hovedgaarden, som i det 14de Aarhundredes sidste Halvdeel tilhørte den ældgamle, rige, sjællandske Familie Grubbe, af hvilken Oluf Grubbe benævnes til Bregentved, den samme som forekommer flere Gange i Aaret 1382 og hvis Frue, Margrethe, efter hans Død ægtede Ridderen Erik Bydelsbach eller Billesbeck af den Familie, som førte et Horn i sit Vaaben og sikkert er den samme som Urup, altsaa ikke tydt — som de andre Bydelsbacher — men skaanskt; saavel Urup som Billesbæk ere Steder i Skaane, hvorefter de forskjellige Linier rimeligviis ere opkaldte. Hr. Erik Bydelsbach forekommer oftere i Aarene 1399—1410 og sælger 1408 i Forening med sin Stedsøn, Peder Grubbe, Dronning Mar-

grethe endeel Gods, som Oluf Grubbe 1382 havde kjøbt af Fru Gjertrud Grubbe, Ridderen Erik Barnimsen til Starsholms Enke; endnu 1410 benævnes han til Bregentved, som derimod 1430 tilhørte hans Søn, Laurids Erikken Bydelsbach, den Sidste af sin Slægt, efter hvis Død Gaarden kom til den mægtige Bendelbo-Familie Gyldestjerne, af hvilken Ridderen Niels Pedersen til Aagaard i Bendshøvel eiede Bregentved 1450 og uden tvivl bode sammesteds, da han blev begravet i St. Bendts Kirke i Ringsted. Hans Søn, Hr. Maurids Nielsen til Aagaard, Krustruplund og Bregentved, Ridder og Hovedsmand paa Aalborghuus, oprettede 1475 paa Han Herreds Thing en Sone og Fred med Henrik Kall i Anledning af at dennes Fader, Jes Kall, var bleven ihjelslaget af Hr. Maurids Nielsens Svende. — I hans Tid bortgav Fru Hebele Lydekes Datter i Aaret 1465 Gods i Bregentved — formodentlig i Bondebyen — for Sjælemesser. — Hr. Maurids Nielsens eneste Datter, Fru Anna Mauridsdatter (Gyldestjerne), ægtede første Gang Hr. Oluf Stifsen af den ældgamle skaanske Familie Krogenos, Ridder og Rigsraad 1499, samt Herre til Bollerup, Karsholm og Krapperup i Skaane, og efter hans Død Hr. Pederbjørn Pødebusk til Bøsborg, Ridder og Hovedsmand paa Tranefær; hun døde 1545, rimeligviis paa Bregentved, da hun ligger begravet i Ringsted. Stiftet efter hende foretoges først i Aaret 1550, ved hvilken Leilighed Bregentved tilfaldt hendes Søn, Hr. Maurids Olsen (Krogenos) til Bollerup, Ridder, Hovedsmand paa Skjoldenæsholm, der imidlertid bode endnu i samme Aar, hvorefter hans Enke, Fru Elline Gjøe til Clausholm i Jylland, beholdt Bregentved som Enkesæde og levede sammesteds indtil 1563, da hun blev nedlagt i samme Grav i St. Bendts Kirke i Ringsted som hendes Mand og Svigermoder. — Deres eneste Søn var Oluf Mauridsen (Krogenos) som kaldtes Stifsen, Rigsraad og Befalingsmand paa Helsingborg Slot, der eiede Bollerup, Bregentved, det halve Clausholm og Leerbek i Bendshøvel, — ialt 120

Bregentved.

Læster Korn eller 4320 Tønder Byg i aarlig Indtægt — og stiftede Hospitaller baade paa Bollerup, Clausholm og Bregentved. Han giftede sig den 11 Januar 1573 med Anna Hardenberg og gav hende i Morgengave Bregentved med Møllen, 1 Gaard i Hasle og 3 Gaarde i Lille Bregentved, hvilken Besiddelse hun skulde nyde sin Livstid, men efter hendes Død skulde den igjen komme til hans Arvinger. Dette Morgengavebrev er dateret Kjøbenhavn den 11 Januar 1573 og hans Arvingers Bekræftelse den 26 Januar samt underskrevet og forseglet af hans 5 Døttre og Tante, men det varede dog længe forinden han fik disse Underskrifter tilveiebragt, da han maatte bringe eller sende Brevet til hver især. I en Slags Anelse om sin tidlige Død skyndte han sig meget hermed, som vi erfare af følgende Udtryk i et Brev fra ham af 7 Mai til hans Tante, den berømte Fru Birgitte Gjøe, Hertug Tralles Enke: „jeg forglemte nu sidst at tale med Eder om Annas Brev, om I vilde vel gjøre og besegle, som jeg nu her sender Eder, esterdi jeg formærker megen Skrøbelighed at være udi Jylland, vilde jeg nu derfor vide hende forvaret; er derfor til Eder min ganske venlige Bøn, at I nu vilde besegle hende dette mit Brev, som jeg nu sender Eder; og sender jeg Eder her (endvidere) en Beslutning paa det Brev, jeg haver givet hende til Morgengave, at I deraf kunde forfare det andet Brevs Indhold. Jeg vil nu (end) videre besøge Fru Tutte (Podebusk til Trup) og Fru Helvig (Gjøe til Drmstrup) nu udi Jylland, om de vilde besegle det samme Brev.“ Denne Reise fik han aldrig fuldført, men døde den 25 Juni s. A. paa Clausholm; Liget førtes over til Sjælland og blev den 21 Septbr. nedsat i St. Vends Kirke i Ringsted, hvor Baabene blev lagt med ham i Graven, da han var den sidste Mand af sin Slægt. — Hans Enke lod to Aar efter oprette et kostbart Epitaphium af Alabastr over ham og blev den 25 Marts 1589 selv nedsat ved hans Side.

Efter Oluf Mauridsens Død tilfaldt Bregentved Christoffer Gjøe til Hunsbjerg, der dog aldrig tiltraadte Besiddelsen, da han allerede den 3 Marts 1581, — altsaa endnu før Fru Annas Død, — folgte Gaarden til den rige Ridder og Rigsraad Hr. Steen Brahe til Knudstrup, Næsbyholm og Barretskov, der 1593 blev optaget iblandt de regjerende Herrer, som under Christian den Fjerdes Mindreaarighed styrede Riget. Han blev brugt meget i diplomatiske Legationer og døde den 11 April 1620, hvorefter Knudstrup og Bregentved tilfaldt hans anden Søn, Erik Brahe, der længe tjente i Holland imod de Spaniske som Capitain for det saakaldte danske Compagnie og giftede sig sammesteds med en fornem Dame, Lucia von Eisingen — eller nok rettere Alizema — fra Friisland; hun fulgte ham herind i Landet og døde omtrent 1626, dog uden at efterlade sig Børn. — Bregentved folgte Erik Brahe, som det synes 1630, til Falk Falksen Gjøe til Bradskov, men da der 1628 var overgaaet ham en Dom, protesterede hans Creditorer, hvorfor Kjøbet gik tilbage

og Bregentved kom til Frederik Urne til Aalev, i mangfoldige Aar Lehnmand paa Kronborg og Frederiksborg og meest bekendt af den Række Breve, Christian den Fjerde har tilskrevet ham i Aarene 1627—41. — Uden Tvivl skrive sig de herlige Fiskedamme fra hans Tid, i det Mindste har man en Befaling fra Frederik den Tredie af 1ste Mai 1649 til Fiskemeesterne paa Kjøbenhavn og Kronborg Lehn om at levere for Betaling til Frederik Urne til Bregentved, naar han det begjærer, 20 Ketter Karper, 20 Ketter Gjedder og 20 Ketter Brasen; man kan neppe tænke sig at han paa eengang har villet og kunnet bruge en saa stor Mængde Fisk til andet end til at besætte Fiskedamme med. — En anden Grindring om ham findes i Navnet Arnfeldsborg, en Plads i Dnbemose paa Gaardens Hovmarker, hvor der endnu i Mandes Minde stod et Bæretæ; her havde han opført en — nu for mange Aar siden floiset — Ladegaard, som han gav Navn efter sin Frue, Karen Arnfeld, en Datter af Hans Arelsen Arnfeld til Rugaard; hun levede endnu som Enke paa Bregentved i Aaret 1663, da hun fik Kongens Bestræffelsebrev for Peder Smed i Hasle, som havde begaaet et Drab, men omtrent paa denne Tid er uden Tvivl Bregentved — som saa mangfoldige andre Godser her i Landet — for resterende Skatter blevet inddraget under Kronen, hvad enten det saa er skeet i Fru Karens levende Live eller efter hendes Død; Krigen har ruineret denne Eiendom som den ruinerede det hele Land og saaledes skabt et ganske nyt Landaristocrati.

Umiddelbart under Kronen blev Bregentved indtil Aaret 1720, da Frederik den Fjerde indlemmede den i de nyoprettede Rytterdistrikter, hvilket dog varede saare kort, thi allerede 1734 forærede Christian den Sjette den til den forstjente General Povel Løvensørn, oprindelig en Student fra Horsens Skole ved Navn Vendelbo, men som ved sin Dygtighed hævede sig til en glimrende Stilling og havde stor Indflydelse i Christian den Sjettes Tid: Han opførte endel af Gaardens vidtløftige Bygninger, hvoraf nogle allerede skulde Frederik Urne deres Tilværelse, hvorfor man paa samme fandt begge disse Herrer med samt deres Fruers Navne og Baabener. Generalen lod tillige sætte den Indskrift ud til Haven: Domine, quid tibi retribuamus? Herre, hvad skulle vi give Dig igjen? hvortil svarede en anden i det smukke, af ham indrettede Capel: Domine, hoc tibi retribuamus! Herre, dette ville vi give Dig igjen! nemlig et Hjerte, som er malet hos. — Løvensørn døde den 27 Februar 1740 som General af Cavalleriet, Geheimeraad, Overkrigssecretair og Ridder af Elephanten, hvorefter Kongen endnu i April Maaned samme Aar kjøbte Gaard og Gods af hans Søn, Commandør Frederik Løvensørn, siden Conferentsraad og Amtmand, som det synes for 65,000 Rdl.

Kongen bestemte Bregentved for Dronningens Søster, Enkesyrskinden af Ostfriesland, og havde til Hensigt at forsøge Bygningerne betydeligt, hvilket dog

Bregentved.

ikke er steet, ligesom Fyrstinden neppe er kommet til at boe paa Gaarden. — Med denne Bregentveds paatænkte Bestemmelse staaer derimod en anden Begivenhed i Forbindelse, hvilken i sin Tid gjorde stor Opsigt, og, endskiøndt det tilsidst blev bevist at der blot stak et Breddergerie — eller i alt Fald en fir Idee — under den romantiske Historie, sandtes der dog endnu Mange, som skjænkede den Tilltro. I August Maaned 1766 indfandt sig nemlig i Kjøbenhavn en norsk Student med et Fruentimmer, hvis Bekjendtskab han havde gjort i Holland, hvor hun tjente hos en Apotheker i Leiden paa samme Tid som Nordmanden studerede ved det derværende Universitet. Hun udgav sig for en Datter af Christian den Sjette og Fyrstinden af Ostfriesland, var efter sit eget Udsagn opdraget meget hemmeligt hos Grevinde Schak og havde, saalænge denne levede, erholdt aarlig 400 Rdl., og saa efterat hun var bleven sendt fra Danmark til Amsterdam; efter Grevindens Død i Aaret 1764 ophørte imidlertid denne Understøttelse og hun maatte nu tjene for sit Brød, men Studenten havde hos hende fundet et Portrait af Kong Christian den Sjette, et Gavebrev paa Bregentved Gods og flere Sager, hvilke han paastod at have leveret til den bekjendte — af Sættaten saa fortjente — Grev Danneskjold, som lovede ham al Bistand, men fra hvem han siden intet hørte, da Greven i Aaret 1767 fik sin Afsteed og gik til sit Gods Marselisborg ved Aarhus. — Tre Aar efter kom Nordmanden igjen med sin Prindsesse og gjorde nye Fordringer, i hvilken Anledning han blev arresteret, og en Commission nedsat til Sagens Undersøgelse, iblandt hvis Medlemmer var den berømte Jurist Henrik Stampe. Resultatet af denne Undersøgelse blev at hun var en Bedragerisse, for hvis Paastande intet talte, og om hendes Papirer — hvoriblandt det formeentlige Gavebrev paa Bregentved — blev intet oplyst, saa det derom Fortalte antoges for Digt, ligesom der aldrig var seet noget Fruentimmer i Grevinde Schaks Huus, som kunde antages for at have været hende. Angaaende hendes moralske Vandel indkom der ogsaa meget flette Attester, saavel fra Leiden som andetsteds, og hun blev dømt til at indsættes i Møens Tugthuus, hvor hun forblev til sin Død i Aaret 1804, skøndt hun efter 1773 blev behandlet med stor Mildhed, ja endogsaa erholdt en aarlig Understøttelse af Regjeringen, sit eget Bærelse og alle Bequemmeligheder, rimeligvis fordi man nu ansaae hende for at lide af den fixe Idee, at hendes Udsagn virkelig indeholdt Sandhed. Studenten blev efter nogen Tids Arrest givet fri.

Bregentved var imidlertid allerede kommet i Hænderne paa den Familie, der nu igjennem tre Generationer har haandhævet dens Glands som eet af Danmarks første Herresæder, og dette var Moltkerne, en oprindelig meklenborgsk Slægt, som imidlertid allerede i Erik Menveds, Baldemar Utterdags og Dronning Margrethes Tid var talrig og mægtig her i Landet, ja under de to Sidste mægtigere end nogen anden og altsaa for 450—500 Aar siden

spillede samme Rolle i Danmarks Historie som nutildags. — Dog har Familien ikke opholdt sig uafbrudt i Danmark i hele denne Periode, da de danske Linier efterhaanden droge ud for at tiltræde Lehnsgodserne i Mecklenborg, og, skøndt der nok næsten i ethvert Aarhundrede kunde paapeges Moltker her i Landet, er det dog først med Adam Gottlob Moltke, der blev født i Mecklenborg 1710, at Moltkerne bleve kaldede til igjen at spille en Rolle i Danmark. Som Dreng blev Adam Gottlob sendt herind og ansat ved Hoffet som Page samt opdraget med den daværende Kronprinds Frederik, med hvem han sluttede et saa inderligt Venkskab at det kun kunde endes med Døden og udholdt alle de derimod anvendte Rænker og Intriguer. 1735 blev Moltke Kammerjunker, 1743 Hofmarschal og 1744 Overkammerer hos Kronprindsen, samt Aaret efter hvid Ridder. Kongen overlod ham Nygaard — nu Marienborg — paa Møen, hvor Kronprindsen besøgte ham den 17—24 Januar 1746 og nogle Aare urigtigen have paastaet at Moltke levede som Amtmand i et Slags Forviisning; ikke meer end 1½ Mil derfra, i Kjeldby Kirke, ligger hans Stamfader i tiende Led eller hans Tipoldefaders Tipoldefaders Bedstefader, begravet, det bedste Beviis for Familiens tidligere Ophold her i Landet. — Det er dog først efter Christian den Sjettes Død at Moltkes Lykke ret begyndte, og hans kongelige Ven kunde aldrig blive kjed af at oversøje ham med Gaver og Gæstgoster. Bregentved, Juellinge, Thurebyholm, Tryggevalde og Stenkelstrup, nu Sophiendal, bleve ham skjænkede og 1750 oprettede til et Grevskab; han blev 1746 Overhofmarschal og Præsæs for Maleracademiet; 1747 Ridder af Ordenen de l'union parfaite, Geheimeraad og Præsæs for det vestindiske Compagni, 1750 Lehnsgreve samt Præsæs for det asiatiske Academie og Ugeracademiet, 1752 Ridder af Elephanten, 1762 Medlem af Overkatter-Directionen, 1763 Geheimeraad i Conseillet; han begunstigede i høj Grad Kunster og Videnskaber, vidste at lede Kongens Valg saaledes, at for det Meste talentfulde Ministre omgave Thronen, og forstod — hvad maaskee aldrig nogen Yndling har forstaaet — at gjøre sig næsten ligesaa elsket af Folket som han var det af sin Konge. Ved dennes Død tog han sin Afsteed fra alle sine Embeder og trak sig tilbage til sine Godser, som han ved Kjøb endnu forsøgede med Friherstaberne Lindenborg og Høgholm samt Godserne Alslev, Dronninggaard, Dronninglund, Gammelgaard og Testorf. Stenkelstrup blev under Navn af Sophiendal gjort til en Ladegaard til Bregentved og alle Bygningerne opførte uden at forlange Hoveri, som overhovedet een af Grev Moltkes Hovedbestræbelser var at ophjælpe sine Bønder, deels ved at lette deres Byrder deels ved at udsætte en Mængde Præmier i alle Retninger, ligesom hans Godgjørenhed bragte en Mængde andre Indretninger i Gang, som vi ikke her have Plads til at skildre udsørligere. — Efter Frederik den Femtes Død tog han rigtignok sin Afsteed, men blev to Aar efter igjen ansat og afgik først tilligemed hele Con-

Bregentved.

sejlet den 27 Decbr. 1770 under Struensee. Siden gik han ikke mere ind i Statstjenesten og døde 1792, efterat have faaet udvirket den Forandring i Grevskabets Erectionspatent at den regerende Greve stedse blandt sine mandlige Efterkommere kan vælge sin Efterfølger. I Overensstemmelse hermed valgte Greve Moltke sin femte Søn, Greve Joachim Godske Moltke til Einveløborg og Rørup, til sin Efterfølger. Denne havde været Præsident i Rentekammeret, men tog 1784 sin Afsked og blev paa sine Godser indtil 1813, da han i en skjæbnesvanger Tid igjen blev kaldet til Minister, uden Tvivl især fordi man ønskede at benytte den Mand's Hjælp, som havde viist sig saa mageløs dygtig i at styre sine egne Anliggender. Greve J. G. Moltke døde 1818 som Geheime-Conferentsraad, Overkammerherre, Geheime-Statsminister, Ordenscantsler, Ridder af Elephanten, Storkors og Dannebrogsmænd samt Curator for Ballø, efterat have forøget Grevskabet med overordentlig betydelige Fideicommisscapitaler og desuden stiftet en større Mængde Legater end nogen anden privat Mand her i Landet. — Han efterfulgtes af sin eneste Søn, Greve Adam Vilhelm Moltke til Zomfruensgegede og Meerløse, nu Geheime-Stats- og Finantsminister, Curator for Ballø og Bemmetofte Kloster, Ridder af Elephanten, Storkors og Dannebrogsmænd.

Det gamle Bregentved skal have ligget i den alt omtalte Dndemose paa Gaardens Hovmarker, nu en Eng, i ældre Tid uden al Tvivl en Indsø; her seer man endnu en anseelig Boldplads, der udgjør en temmelig regelmæssig Firkant og er omtrent 60 Alen i Gjennemsnit; det er en Holm i Engen, — altsaa tidligere i Søen — bevoret med Hæsselkrat og anseelige Ege, og i den største Eg har en Stork bygget sin Rede. — Her laae det gamle Bregentved, men blev alt for Aarhundreder siden flyttet til sin nuværende Plads og bestaaer nu af en Mængde — for det Meste eenetages Bygninger — opførte til forskellige Tider og sammenbyggede i to Gaarde foruden Ladegaarden. Det hofstaaende Prospect viser Façaden imod Vest eller ud til Dyrehaven og Parken, hvilken indtager et meget betydeligt Rum og gjenemffjæres af herlige Alléer; i Forbindelse hermed staaer den pragtfulde Blomsterhave, Syd for Gaarden, med smukke Anlæg, kostbare Blomsterhuse og Drivhuse og med en Flora, som man her tillands ikke

let finder Mage til; Haven og Parken ere desuden rigeligt forsynede med Damme og smaa Indsøer, som overalt ere benyttede til at frembringe Afverling i Anlæggene.

Grevskabet Bregentved udgjør ialt 3½ Qvadratmile eller 34,597 Td. Land, ansat til 3056 Td. Ager og Engs Hartkorn, 95 Td. Hartk. Skov og Møllestybt efter den gamle, og 3421 Td. Hartkorn efter den nye Matrikel, hvilket er saaledes fordeelt:

1. Hovedgaard:

Bregentved, udgjør 84 Td. Hartkorn Hovedgaardstaxt efter den gamle og 82 Td. efter den nye Matrikel.

Absløggaarden Sophiendal 60 Td. Hartk. efter den gamle og 69 Td. efter den nye Matrikel.

Juellinge 108 Td. Hartkorn efter den gamle og 113 Td. efter den nye Matrikel.

Absløggaarden Mariehøi 39 Td. Hartkorn efter den gamle og 49 Td. efter den nye Matrikel.

Thurebyholm 197 Td. Hartkorn efter den gamle og 157 Td. efter den nye Matrikel.

Alslev 48 Td. Hartkorn efter den gamle og 50 Td. efter den nye Matrikel.

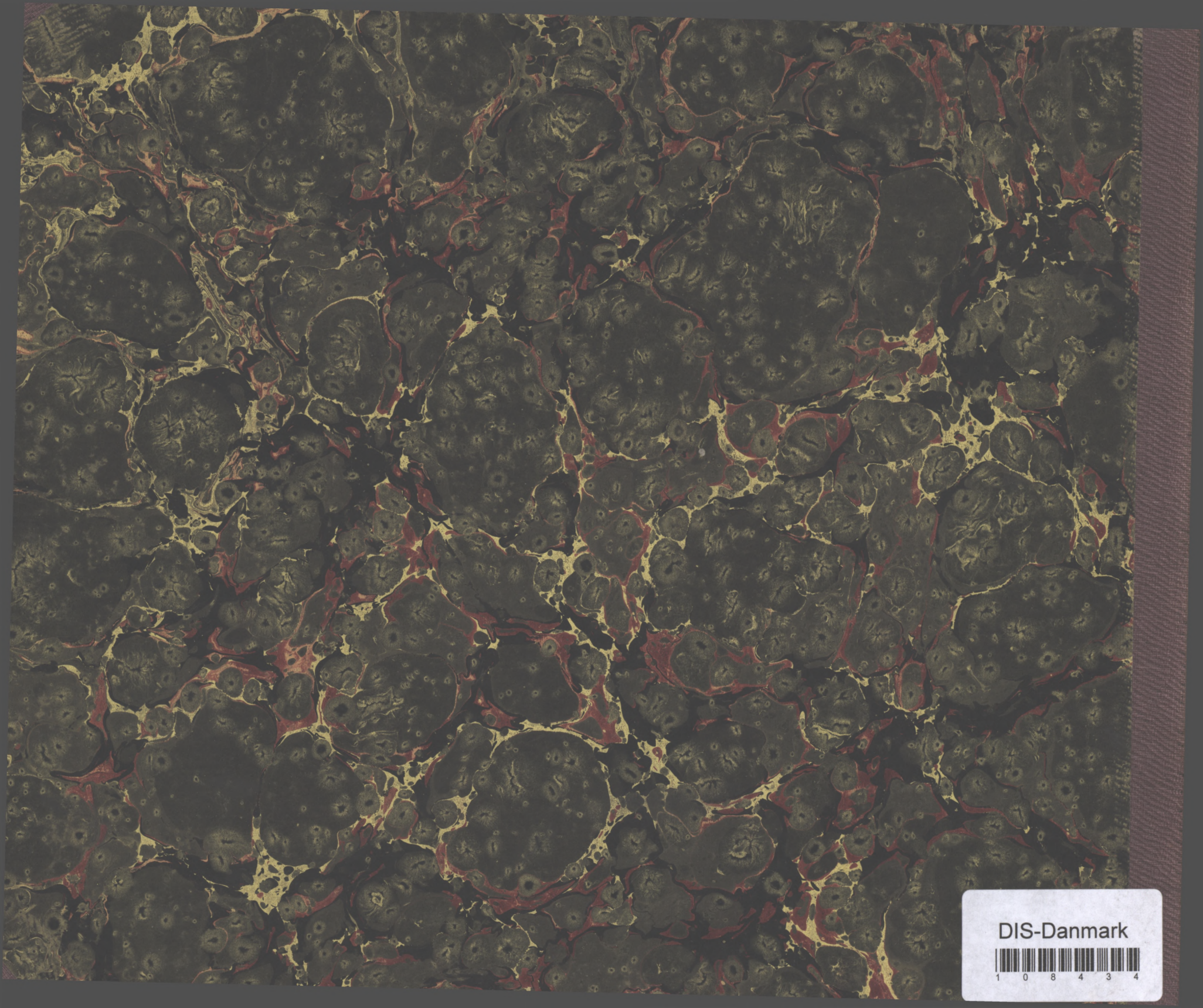
Tryggevælde 81 Td. Hartkorn efter den gamle og 67 Td. efter den nye Matrikel.

2. Skovene optage et Areal af 4515 Td. Land.

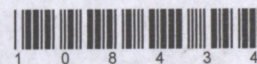
3. Bøndergodset udgjør 2656 Td. Hartkorn efter den gamle og 2559 Td. efter den nye Matrikel.

4. Tienderne ere matriculerede for 175 Td. 4 Sk. Hartkorn, nemlig Konge- og Kirketienden af Alslev Sogn i Fars Herred, samt Kirketienden af Hasle og Frersløv Sogne i Ringsted Herred, Hellested og Frølev i Stevnø Herred samt Dalby, Thureby og Karise Sogne i Fars Herred; til alle disse Kirker have jus proponendi, til Frølev dog kun alternativt med Bemmetofte Kloster. Til Grevskabet hører desuden et Fideicommis paa 375,000 Rbd. i Statspapirer samt en Gaard i Kjøbenhavn, der i Brand- og assurance er taxeret for 50,000 Rbd.

DIS-Danmark

1 0 8 4 3 4